

L.

γ'. Ὅπως τὸ ὑποκείμενον καὶ ἡ φύσις πραγματικῶς διαφέρουσιν.

Ἐντεῦθεν δὲ ὀφθαλμὸν ἐστὶν ὅτι Σωκράτης καὶ ἀνθρωπότης, τουτέστιν ὑποκείμενον καὶ φύσις, πραγματικῶς διαφέρουσι κατὰ τουτονὶ τὸν διδάσκαλον· ἐγκλείεται γάρ τι πραγματικὸν τῷ Σωκράτει, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος ἀποκλείεται· ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ ἀτομοῦντα· ὁ δὲ ὀφθαλμὸν ἐστὶν ἐκ τοῦ τὸν Σωκράτην λέγεσθαι ἐκ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῶν ἀτομοῦντων f. 49^v συγκεῖσθαι· σαφές γάρ ἐστὶν ὅτι μέρος ἅπαν, οἷον ἂν εἴη, εἴτε οὐσία εἴτε συμβεβηκός, ἐκ τῆς οὐσίας ἐστὶ καὶ τοῦ ἐνδοτέρου λόγου τοῦ ἔλου· ὅθεν 10 ἀληθές ἐστι λέγειν τὴν λευκότητα ἐκ τῆς οὐσίας εἶναι καὶ τοῦ ἐνδοτέρου λόγου τουτοῦ τοῦ συνθέτου, ὅπερ ἐστὶν ἄνθρωπος λευκός, εἰ καὶ ἡ λευκότης συμβεβηκε τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, ἡ τοῦ εἶδους σημασία. — Ἐπειδὴ ἡδύνατό τις τοῖς εἰρημένοις ἐπαπορεῖν καὶ διατί τὸ μὲν σῶμα σημαίνει 15 μέρος ὑλικὸν τοῦ ἔλου, ἢ δ' ἀνθρωπότης εἰδικόν, φθάνων αὐτὸς τοῦτο διασαφεί καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τοῦθ' οὕτως ἔχειν ἐκτίθησιν· καὶ ἡ λέξις τοῦ διδασκάλου, σαφῆς οὐσα ἔκ γε τῶν προειρημένων, ἐπιστάσις οὐ δεῖται.

LΓ.

20

να'. Ὅπως ἡ ἀνθρωπότης δύναται λέγεσθαι μέρος εἰδικὸν καὶ ὑλικὸν τοῦ ἀτόμου.

Τοῦτο δεῖ μόνον προσδιορίσασθαι ὡς, εἰ καὶ εἶδος τι ἐστὶν ἡ ἀνθρωπότης, τουτέστι μορφή, ἀλλὰ τῷ ἀτόμῳ παραβαλλομένη τὸν τῆς ὕλης λόγον ὑπέρχεται, διότι πᾶν ἀδιόριστον καὶ ἐν δυνάμει ἔν λόγον ὕλης ἔχει πρὸς 25 γε τὸν διορισμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐντελέχειαν. Ἐπεὶ γοῦν καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἀφ' ἑαυτῆς ἐστὶν ἀδιόριστος πρὸς τάδε τὰ ἀτομοῦντα καὶ τάδε, καὶ ἐν δυνάμει πρὸς πάντα ἐστὶν, καὶ ἢ μὲν ἐστὶν ἐν τῷδί, δέχεται τὰ ἀτομοῦντα ταδί, ὡς δὲ ἐστὶν ἐν ἐκείνῳ, ἕτερα δέχεται, ἐπόμενόν ἐστὶν αὐτῇ τὸν ὑλικὸν προσγίνεσθαι λόγον, καὶ οὐδ' ἔξω λόγου τοῦτο ἐστὶν· εἶδος 30 γάρ τι, κἂν ἢ τῶν τιμιωτέρων, ὕλης ἔχειν δύναται λόγον ἐν τῇ πρὸς ἕτερον εἶδος τάξει, κἂν ἀτιμότερον ἢ, εἰ μόνον θάτερον τούτων δύναται δέχεσθαι· τὸ λοιπὸν καὶ ἔχει τὰς ιδιότητας ἐκείνας ἐν ἑαυτῷ, περὶ ὧν εἴρηται πρότερον· τοῦτον γὰρ ἔχει τὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ ἀρετὰς τάξει. Καθὸ δὲ ἡ ἀνθρωπότης ἐν ὕλῃ προσ- 35 λαμβάνεται σεσημασμένη, εἶδος ἐστὶν ἀντικρὺς ἀφ' ἑαυτῆς καὶ μορφή, καὶ χώραν ἔχει μορφῆς, οὐχὶ δὲ καὶ ὕλης οὐδ' ὅπως οὖν.

Οὕτω τοίνυν φαίνεται, ὅτι ἡ οὐσία. — Ἐνταῦθα τίθησι πόρισμα ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ συνηγμένον· τὸ δὲ ἐστίν, ὅτι ὁ τε ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀνθρωπότης τὴν τοῦ ἀνθρώπου οὐσίαν σημαίνει, διαφόρως μέντοι· καὶ τὴν διαφορὰν τῆς σημασίας προστίθησιν. Ἡ μὲν οὖν λέξις
 6 κἀνταῦθα τοῦ διδασκάλου σαφῆς αὐτόθεν.

LII.

νβ'. Ὅπως ὁ Σωκράτης, ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀνθρωπότης διαφέρουσιν,

10 Δεῖ μέντοι γε σκοπεῖν ἐπὶ τούτοις, ὡς ἐν Σωκράτει καὶ ἀνθρώπῳ καὶ ἀνθρωπότητι διαφορὰ τις ἐστίν. Ὅσον πρὸς τὴν σχέσιν τῶν ἀτομούντων, αὕτη· ὅτι ὁ μὲν Σωκράτης ἀπλῶς ἀνεπτυγμένως καὶ διωρισμένως ἐγ-
 f. 50 κλείει τὰ ἀτομούντα· ὁ δ' ἄνθρωπος διωρισμένως μὲν οὐτ' ἐγκλείει οὐτ' ἀπο-
 κλείει, ἀδιόριστως δὲ μόνον ἐγκλείει καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τοῦ Σωκράτους
 16 κατηγορεῖσθαι δύναται. Ἡ δ' ἀνθρωπότης ἀπλῶς καὶ διωρισμένως ταῦτ' ἀπο-
 κλείει, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε κατὰ τοῦ Σωκράτους δύναται λέγεσθαι.

LIII.

νγ'. Πῶς ἡ ὕλη ἐστὶν ἀρχὴ τῆς ἀτομότητος.

20 Καίρων δ' ἔχει ζητεῖν ἐνταῦθα καὶ τί ἐστὶν ἐν τοῖς ὕλικοις τὸ τῆς ἀτομότητος αἷτιον. Οἱ μὲν γὰρ ἀρχαιότεροι τὸ εἶδος ἐδόξασαν εἶναι ταύτης ἀρχήν, τοιούτῳ χρώμενοι λόγῳ· Δι' οὗ τι ἔχει τὸ εἶναι, δι' αὐτοῦ καὶ τὸ διακεκρίσθαι παντὸς ἄλλου ἔχει· ἔχει δὲ ἕκαστον τὸ εἶναι τῆς οὐσιώδει εἶδει αὐτοῦ· δι' αὐτοῦ ἄρα καὶ τὸ διακεκρίσθαι ἔχει· ἀλλὰ τὸ
 26 δι' οὗ τι διακέκριται παντὸς ἄλλου, τοῦτο καὶ ἀδιαίρετόν ἐστὶν ἐν ἑαυτῷ· τὸ δὲ ἄτομον ἐστὶ τι ἐν ἑαυτῷ ἀδιαίρετον καὶ παντὸς ἄλλου διακεριμένον τῷ εἶδει· διὰ τοῦ εἶδους ἄρα ἕκαστόν ἐστὶν ἀδιαίρετον καὶ παντὸς ἄλλου διχημένον.

Καὶ ἄλλως δὲ οἱ τοιοῦτοι συνελογίζοντο· Ὁ δίδωσι τινὶ τὸ ἐν εἶναι, 30 τοῦτο τῆς ἀτομότητός ἐστὶν ἀρχή· δίδωσι δὲ ἕκαστῳ τὸ ἐν εἶναι τὸ εἶδος· ἄρα καὶ τὸ συμπέρασμα. Τῆς μείζονος φανεράς οὐσης αὐτόθεν, ἡ ἐλάττων δείκνυται οὕτως· Τὸ εἶδος δίδωσι τὸ εἶναι· ὁ δὲ τὸ εἶναι δίδωσι, τούτῳ καὶ τὸ ἐν εἶναι διδόναι προσήκει· τὸ γὰρ ἐν καὶ τὸ ἔν ἀντιστρέφουσιν· ὥστε παρὰ τοῦ εἶδους ἕκαστῳ τὸ ἐν εἶναι ἐστίν.

35 Ἡ δὲ τριαύτη δόξα οὐκ ἐστὶν ἀληθής· πᾶσα γὰρ διαφορὰ διὰ τῆς μορφῆς γινομένη διαφορὰ ἐστὶ κατ' εἶδος, ὡς ἐν ἐβδόμῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ λέγεται, καὶ διὰ τοῦτο αἱ διάφοροι φύσεις τῶν ὄντων εἶδει δια-

1 Οὕτω τοίνυν φαίνεται: c. III, 3, p. 162, 25
 14 ἀορίστως S

8 Titre omis dans L

φέρουσι, διότι διακρίνεται ταῖς μορφαῖς αὐτῶν. Εἰ τοίνυν ἀρχὴ τῆς ἀτομότητος ἢ ἡ μορφή, εἶπετ' ἂν τὰ ἐν τῷ αὐτῷ εἶδει ἄτομα διαφέρειν ἀλλήλων κατὰ τὸ εἶδος, ὅπερ πρὸς τῷ ἄλλως ἀδυνατῶ καὶ συμπλοκῇ ἐστὶν ἀντιφάσεως. Καὶ τὰ πρὸς ταύτην τὴν δόξαν ἐπιχειρήματα ῥάδιόν ἐστι λύειν. Ὡσπερ γὰρ δίδοται τὸ εἶναι οὐσιωδῶν, οὕτω δίδοται καὶ τὸ δια- 6 κριμένον εἶναι· τὸ δὲ εἶδος δίδωσι τὸ εἶναι οὐσιωδῶς, καὶ διὰ τοῦθ' ὁ Σωκράτης τῷ εἶδει αὐτοῦ οὐσιωδῶς παντὸς ἄλλου διήρηται, ἀλλ' ἀριθμητικῶς διήρηται, οὐ τῷ οὐσιώδει εἶδει· ἢ γὰρ τοιαύτη διαφορὰ οὐσιώδης ἐστίν, ἀλλὰ τινι συμβεβηκότι. Ὅθεν δεῖ διακρίνειν οὐσιώδη τε μορφήν καὶ κατὰ συμβεβηκός, καὶ εἶναι οὐσιωδές τε καὶ ἐπουσιωδές. Ὡσαύτως 10 καὶ πρὸς τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα δεῖ λέγειν, ἔτι τὸ εἶδος ὡς τρόπῳ δίδωσι τὸ εἶναι, οὕτω καὶ τοῦ ἐν | εἶναι ἐστὶν αἷτιον. Ἐπεὶ γοῦν τὸ εἰδικὸν εἶναι f. 50^v δίδωσιν, καὶ τὴν τῷ εἶδει ἐνότητά διδωσιν ἐπομένως. Εἰ δὲ λέγοι τις τὸ εἶδος κοινῶς μὲν λαμβανόμενον τὸ εἰδοποιὸν εἶναι διδόναι, τοδὶ δὲ τὸ εἶδος τοῦ κατὰ τὸν ἀριθμὸν εἶναι γίνεσθαι αἷτιον, ἀποκριτέον ὅτι τοῦτο 16 μὲν ἐστὶν ἀληθές, ἀλλὰ τοδὶ τὸ εἶδος οὐκ ἐστὶ τοδὶ εἰ μὴ τῷ εἶναι ἐν τῇδε τῇ ὕλῃ, καὶ ἡ ὕλη οὐκ ἔχει τὸ εἶναι ἢδὲ εἰ μὴ διὰ τὸ σεσημάνθαι· ἔλον ἄρα τὸ τῆς ἀτομότητος αἷτιον ἢ σεσημασμένη ὕλη μᾶλλον ἂν εἴη, οὔτοι γὰρ τὸ εἶδος, οὐδέ τι ἕτερον.

Ὅσοι δὲ τὴν ὕλην ἀπλῶς αἷτιαν ἀπεφήναντο τῆς ἀτομότητος εἶναι, 20 τὸν Φιλόσοφον παρήγον ἐν πέμπτῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ λέγοντα ἐν ἀριθμῷ εἶναι ὧν ἡ ὕλη μία ἐστὶ καὶ ἡ αὐτὴ ἀριθμῷ. Ἐντεῦθεν γὰρ δοκεῖν αὐτὸν φασὶ βούλεσθαι τὴν κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐνότητά διὰ τὴν ὕλην ἐν τοῖς πράγμασι γίνεσθαι· τὸ δὲ ἄτομον τοιοῦτον ἐστὶ τῷ εἶναι ἐν ἀριθμῷ. Ταύτης δὲ τῆς δόξης καὶ ὁ διδάσκαλος οὕτως εἶναι δοκεῖ, πλὴν οὐχ ἀπλῶς, 25 λέγων τὴν ὕλην, ὡς ἐκεῖνοι, τῆς ἀτομότητος ἀρχήν, ἀλλὰ τὴν γε σεσημασμένην, λόγῳ τοιῷδε· Κατὰ τὸν Φιλόσοφον ἐν πρώτῳ τῶν Φυσικῶν, τῆς ποσότητος ἀναιρουμένης, ἡ οὐσία μένει λοιπὸν ἀδιαίρετος, ὥστε τῇ ποσότητι ἔχει τι τὸ εἶναι ἀπ' ἄλλου διαίρετόν, καὶ ἢ τε διαίρεσις, ἢ τε διάκρισις ἀποδίδεται τῇ ποσότητι· ἢ ὕλη τοίνυν οὕτω σὺν τῇ ποσότητι ἀρχή 30 ἐστὶ τῆς ἀτομότητος· οὕτω δὲ ἔχουσα ἢ ὕλη, σεσημασμένη ἐστὶ καὶ δεικτὴ, ὥστε αὐτὴ ἐστὶ τὸ τῆς ἀτομότητος αἷτιον.

Ἐνιοὶ δὲ τὸ μὲν τὴν σεσημασμένην ὕλην αὐτὸν αἷτιασθαι τῆς ἀτομότητος, οὐ τὴν ὕλην ἀπλῶς, ἐπαινοῦσιν· ἢ γὰρ πρὸς τὸ εἶδος ἀνήκουσα ὕλη εἰς πλείω ἂν ὑποκείμενα ὁμοειδῆ πολλαπλασιαζοίτο, οὐκ εἰς ἄτομα 35 διαφέροντα ἀριθμῷ. Τὸ δὲ μὴ μᾶλλον τῇ ποσότητι τὴν ἀρχὴν τῆς ἀτομότητος ἀποδιδόναι, τοῦτ' αὐτοῦ καταμέμφονται· εἰ γὰρ τὴν ὕλην δεῖ λέγειν τούτου αἷτιαν διὰ τὸ σεσημάνθαι, τὸ σημειοῦν τὴν ὕλην καὶ διορίζον, τοῦτο

12 γοῦν: οὖν L

16 τὸ om L

18 ὕλη om L

26 γε om L

μάλλον ἐχρήν αὐτὸν αἰτίαν λέγειν τῆς ἀτομότητος· δι' ὃ γάρ τι ἔστιν,
 ἐκεῖνο μάλλον ἔστιν. Διὰ τοῦτ' ἀκριβολογούμενοι λέγουσιν αὐτοί, ὡς ἄρα
 τὸ τῆς οὐσίας ἄτομον, ἄτομόν ἐστι διὰ τῆς ποσότητος· ὅθεν τοῦ εἶναι τι
 ἐν ἀριθμῷ αἰτιόν ἐστι τὸ τοιαύτην ἔχειν ποσότητα ἣτις οὐκ ἂν εὐρεθείη
 ἐν ἄλλῳ· καὶ λόγον τοιοῦτον κομίζουσιν· Δι' οὗ τι διηρημένον ἐστὶν
 f. 51 εἰς μέρη τοῦ αὐτοῦ λόγου, | διὰ τούτου ἕκαστον τούτων καθ' αὐτὸ λαμ-
 βανόμενόν ἐστιν ἐν ἑαυτῷ ἀδιαίρετον· εἰσὶ δέ τινα διαιρούμενα εἰς μέρη
 τοῦ αὐτοῦ λόγου διὰ τῆς ποσότητος· ταῦτα ἄρα καὶ ἐν ἑαυτοῖς εἰσὶν
 ἀδιαίρετα, καὶ ἐν ἀριθμῷ τῆ ποσότητι. Ἡ μείζων σαφής ἐστιν· τὸ γὰρ
 10 εἶναι ἀδιαίρετον οὐδὲν προστίθησι πραγματικὸν τῷ εἶναι διαιρετόν, ἀλλὰ
 στέρησιν μόνον, ὡσπερ τὸ ἔν, ὃ σημαίνει τὸ ἀδιαίρετον ὄν, οὐδὲν πραγ-
 ματικὸν τῷ ὄντι προστίθησιν, ἀλλὰ μόνον στέρησιν, αὐτὴν δηλονότι τὴν
 ἀδιαιρεσίαν, ὡς οὕτως εἶπειν, διότι τὸ ἔν οὐδὲν ἕτερον δηλοῖ ἢ ὄν ἀδιαί-
 ρετον· κἀντεῦθεν ἐστὶν, ἔτι δι' οὗ τι ἔχει τὸ εἶναι διαιρέτόν, διὰ τούτου
 15 καὶ τὸ ἀδιαίρετον εἶναι ἔχει. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐλάττων πέφυκε δήλη· τὰ
 γὰρ τῆς οὐσίας μέρη διήρηται τῆ ποσότητι, ὡς δῆλον ἐστὶν ἐκ τοῦ τῆς
 ποσότητος ὀρισμοῦ· ταῦτα δὲ τὰ τῆς οὐσίας μέρη ἄτομα εἰσὶν· τὰ τῆς
 οὐσίας ἄτομα ἄρα ἐν ἑαυτοῖς εἰσὶν ἀδιαίρετα καὶ ἄλλων διακεκριμένα
 τῆ ποσότητι.
 20 Καὶ βεβαιούσι τὸν λόγον οὕτως· τὸ πρῶτως τοιόνδε αἰτιόν ἐστι τοῦ
 τὰ ἄλλα πάντα τοιάδε εἶναι, οἷον τὸ πρῶτως θερμὸν πᾶσι τοῖς ἄλλοις
 τοῦ θερμοῦ εἶναι γίνεται αἰτιον· ἀλλ' ἡ ποσότης ἐστὶ τὸ πρῶτως διαιρετόν
 εἰς μέρη τοῦ αὐτοῦ λόγου, ἢ τοῦλάχιστον ᾧ διαιρετόν τί ἐστὶν εἰς μέρη
 τοῦ αὐτοῦ λόγου· τὰ δὲ ἄτομα τῆς οὐσίας μέρη εἰσὶ τὸν αὐτὸν ἔχοντα
 25 λόγον· οὐ γὰρ διαφέρουσιν εἶδει ταῦτα· ἄρα διηρημένα εἰσὶν ἀλλήλων
 ἀριθμῷ διὰ τῆς ποσότητος. Ἀλλὰ δι' οὗ τι ἔχει τὸ διηρηθῆαι· ἀπ' ἄλλου,
 διὰ τούτου ἐν ἑαυτῷ ἐστὶν ἀδιαίρετον καὶ σεσημασμένον, διότι τὸ ἀδιαίρετον
 εἶναι· οὐδὲν πραγματικὸν προστίθησι τῷ εἶναι διηρημένον, ὡς πρότερον
 εἴρηται. Οὐ δεῖ δέ, φασί, θορυβεῖσθαι τινὰ διὰ τὸ τὴν ποσότητα εἶναι
 30 διαιρετήν, ἢ διὰ ταύτης εἶναι τι διαιρετόν, οἰόμενον ἀδύνατον εἶναι τὴν
 αὐτὴν ποσότητα αἰτίαν τε τοῦ διηρηθῆαι καὶ τοῦ μὴ διηρηθῆαι τυγχάνειν
 τινί, ὡς δὴ ἀντικειμένων γε ὄντων· ἡ γὰρ ποσότης παντὸς ἀτόμου διαιρετή
 μὲν ἐστὶν ἀληθῶς, οὐ μέντοι γε εἰς πλείω μέρη τοῦ αὐτοῦ εἴδους μετέ-
 χοντα λογικοῦ, ἀλλ' εἰς πλείω μέρη τοῦ αὐτοῦ εἴδους φυσικοῦ· τὸ δὲ ἄτομον
 35 τῆς οὐσίας ἀδιαίρετον καὶ ἐν ἀριθμῷ φαμεν εἶναι, οὐχ ὡς μὴ δυνάμενον
 φυσικῶς διαιρεῖσθαι· διαιρεῖσθαι γὰρ οὕτω δύναται εἰς πόδας καὶ χεῖρας
 καὶ κεφαλὴν, εἰ καὶ μῆδ' οὕτω δύναται διαιρεῖσθαι καθάπαξ ὁμοειδῶς·
 f. 51* οὐ γὰρ ἦ γε φύσις τοῦ Σωκράτους ἐν ἐκάστῳ τῶν μερῶν | σφίζετα· τούτων,

ὡσπερ τὸ τοῦ ξύλου μέρος ξύλον ἐστί, καὶ τὸ τοῦ ὕδατος ὕδωρ, ἀλλὰ μᾶλλον ἄτομον λέγεται καὶ ἀδιαίρετον, ὅτι οὐ δύναται διαιρεῖσθαι εἰς δύο ἄτομα τοῦ αὐτοῦ λόγου. Τοῦτο δὲ σαφές ἐστίν· οὐ γὰρ ὁ γε Σωκράτης δύναται διαιρεθῆναι εἰς δύο, ὧν ἑκάτερον ἔσται Σωκράτης.

Ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι λέγουσιν· δοκεῖ δὲ συνάδειν αὐτοὺς τῷ Θωμᾷ· αὐτοὶ μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἀρνῆσαιντο τὴν ποσότητα ἀρχὴν εἶναι τῆς ἀτομότητος ὑπαρκτικῶς, οὐχ ἢ ἐστὶν ἐν ἑαυτῇ, ἀλλ' ἢ ἐστὶν ἐν τῇ ὕλῃ, ὥστε τὴν ποσότητα μετὰ τῆς ὕλης φαῖεν ἂν εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἀτομότητος. Τοῦτο δὲ καὶ Θωμᾷ δοκεῖ, φάσκοντι τὴν σεσημασμένην ὕλην αἰτίαν τῆς ἀτομότητος εἶναι, τὴν ὕλην δηλαδὴ μετὰ τῆς ποσότητος. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ λόγου τῆς ποσότητος ἐστὶν ἡ διαίρεσις καὶ διάκρισις, καὶ διὰ τοῦτο βέλτιόν ἐστι λέγειν τὴν ποσότητα μετὰ τῆς ὕλης διακρίνειν τὰ ἄτομα, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν ὕλην ἢ ποσότης μᾶλλον ἐστί, βέλτιόν ἐστι λέγειν, ὅτι τῆς ἀτομικῆς διακρίσεως ἢ σεσημασμένη ὕλη αἰτία ἐστίν, ὥσθ' ἑκάτερον λέγειν ἀληθές ἐστι πρὸς ἄλλην καὶ ἄλλην ἀπόβλεψιν. Ὅποτέρως δ' ἂν οἰκειότερον λέγοιτο, ἐξέστω μετὰ σχολῆς τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν.

Θεωρηθέντος τοίνυν τοῦ τί σημαίνοιτ' ἂν. — Δείξας ὁ διδάσκαλος οὗτος τίς ἐστὶν ἡ τῶν συνθέτων πραγμάτων οὐσία, νῦν βούλεται διδάσκειν πῶς ποτε ἔχει ἡ οὐσία ἐν τῷ τὰς λογικὰς ἐπινοίας, γένος δηλονότι καὶ εἶδος καὶ διαφορὰν, ταύτη ἀποδίδοσθαι. Καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσι τίσιν οὐ δυνατόν ἐστὶν ἀποδίδοσθαι τὰς λογικὰς ταύτας ἐπινοίας· δεύτερον, διασαφοῖ τίσιν ἀποδίδοσθαι δύνανται· τρίτον, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ πόρισμα τίθησιν ἐκ τῶν εἰρημένων συμβαῖνον. Περὶ δὲ τὸ πρῶτον αὐθις οὕτω προχωρεῖ· πρῶτον μὲν ἀφίστησι τῶν ἐπινοιῶν τὰ ὄντα ἐξ ἀφαιρέσεως ἐν τῷ τῆς οὐσίας γένει, δηλονότι τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ζωότητα καὶ λογικότητα· δεύτερον, χωρίζει τῶν λογικῶν ἐπινοιῶν καὶ τὰς παρὰ Πλάτωνος ἰδέας, ἐπειδὴν λέγει· Ὁσαύτως δὲ ἀδύνατον λέγεσθαι. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον τοιοῦτῳ κέχρηται λόγῳ· Ὅτινι ἀρμόττει ὁ λόγος τοῦ γένους, τοῦ εἶδους καὶ τῆς διαφορᾶς, τοῦτο δεῖ κατηγορεῖσθαι τῶν ὑπ' αὐτὸ περιεχομένων· ἀλλὰ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος ὄνομα οὐ δύναται κατηγορεῖσθαι κατὰ τῶν ἀτόμων, οὐδ' ἡ ζωότης κατὰ τῶν εἰδῶν, οὐδέ γε ἡ λογικότης κατὰ τῶν ἀτόμων ἢ τῶν εἰδῶν· τοῖς τοιοῦτοις ἄρα ὀνόμασιν οὐχ ἀρμόττει ὁ λόγος τῶν εἰρημένων ἐπινοιῶν. Ἡ μείζων ἐστὶ φανερά· ἐκ γὰρ τοῦ λόγου τῶν καθόλου ἐστὶ τὸ κατηγορεῖσθαι κατὰ τῶν ὑπ' αὐτά. Ἡ δὲ ἐλάττων ἀποδείκνυται· ἐκ τοῦ πάντα μὲν ταῦτα σημαίνειν τὴν οὐσίαν τῷ τρόπῳ τοῦ μέρους, τὸ δὲ πραγματικὸν μέρος, ὡς εἴρηται, μὴ δύνασθαι τοῦ ἰδίου ὄλου κατηγορεῖσθαι. Τοῦ λόγου τούτου τὴν μείζω μόνον τέθεικεν

17 Θεωρηθέντος τοίνυν: c. IV, 1, p. 163, 1
ἀδύνατον: c. IV, 1, p. 163, 27

27 Ὁσαύτως δὲ

ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ γράμματι καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐλάττονος. Βεβαίως δὲ τὸν λόγον εὐθύς καὶ τῷ τοῦ Ἀβιγκένου ἀξιώματι, λέγοντος ὡς τὰ τοιαῦτα, δηλονότι τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως, ἀρχαί εἰσι τῶν ἐπινοιῶν, οὐκ αὐταὶ αἰ ἐπίνοιαι, οἷον ἡ λογικότης οὐκ ἔστι διαφορά, ἀλλ' ἀρχὴ διαφορᾶς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.

LIV.

νδ'. Ὅπως ἡ λογικότης οὐκ ἔστι διαφορά, ἀλλὰ τὸ λογικόν.

Καὶ τοῦτο καλῶς Ἀβιγκένος λέγειν δοκεῖ· ἡ γὰρ διαφορά τὸ ὅλον σημαίνει, τὸ τε εἰδικὸν καὶ τὸ ὑλικὸν δηλονότι, εἰ καὶ τὸ μὲν εἰδικὸν διωρισμένως σημαίνει, ἀδιορίστως δέ γε τὸ ὑλικόν. Οὕτω τοίνυν ἔχει τὸ λογικόν, φέρε εἶπειν· ἀλλ' ἡ λογικότης τὸ μέρος σημαίνει, δηλονότι τὸ εἰδικόν, ἀποκλειομένου τοῦ ὑλικοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναται εἶναι ὅλον. Ἄλλ' ἐν δυσί τισι τὸ πρῶτον καὶ ἀρχικὸν ἀρχὴ λέγεται εἶναι, καὶ ἐπειδὴ ἡ λογικότης σημαίνει τὸ πρῶτον καὶ ἀρχοειδές, δηλονότι τὸ εἰδικόν, ἀποκλειομένου τοῦ θευτέρου καὶ ἐπομένου, δηλονότι τῶν ἀτομούντων, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑλικόν, διὰ τοῦτο λέγεται εἶναι ἀρχὴ τῆς διαφορᾶς. Τὸ δ' αὐτὸ δεῖ νοεῖν καὶ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ζωότητος.

LV.

με'. Κατὰ τῶν Πλάτωνος ἰδεῶν.

Ἐἴτα τὰς ἰδέας ἐκβάλλει τοῦ Πλάτωνος, ὡς μήδ' αὐταῖς τῶν λογικῶν ἐπινοιῶν ἀποδίδοσθαι δυναμένων. Ὅσαύτως γάρ, φησὶν, ἀδύνατόν ἐστι λέγεσθαι τὸν λόγον τοῦ γένους, ἢ τοῦ εἶδους, ἢ τῆς διαφορᾶς, ἀρμόττειν τῇ οὐσίᾳ, καθὸ ἐστὶ πρᾶγμα τῶν ἐξω τῶν καθ' ἕκαστα ὑφραστῶς, ὡς ἐτίθουν οἱ περὶ Πλάτωνα· καὶ τοιόνδε λόγον ἐπάγει· Ὅποτε ἡ λογικὴ ἐπίνοια ἀποδίδοται, τοῦτο δεῖ κατηγορεῖσθαι τῶν ὑπ' αὐτό· ἀλλ' αἱ ἰδέαι οὐ δύνανται κατὰ τῶν καθ' ἕκαστα λέγεσθαι· ἄρα καὶ τὰ ἐξῆς. Ἡ μείζων σαφής ἐστίν· ἡ δὲ ἀπόδειξις τῆς ἐλάττονος αὐτῆ· τὸ κεχωρισμένον ἔργῳ τοῦ πράγματος ἀδύνατόν ἐστιν οὐσιωδῶς κατηγορεῖσθαι κατὰ τοῦ πράγματος· ἀλλ' αἱ ἰδέαι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, πραγματικῶς ἦσαν κεχωρισμένα· τῶν κάτω τούτων καὶ αἰσθητῶν· ὥστε αἱ ἰδέαι οὐ δύνανται κατ' αὐτῶν λέγεσθαι. Ἄλλ' ἐπειδὴ δυνατόν ἦν οἰηθῆναι τινὰ τὰς ἰδέας ἐκεῖνας χορηγεῖν τι πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν μερικῶν, ἀποσκευάζεται καὶ ταύτην τὴν οἴησιν, καὶ φησὶ μὴ εἶναι τοῦτ' ἀληθές· οὐκ ἀποδείκνυσι δέ, ἀλλὰ μόνον συμπερασματικῶς ἀποφαίνεται τὴν ἀλήθειαν.

Καταλείπεται τοίνυν λέγειν τὸν τοῦ γένους καὶ εἶδους λόγον προσηκῆναι τῇ οὐσίᾳ καθὸ σημαίνεται τῷ τοῦ ὅλου τρόπῳ, οἷον τῷ τοῦ ἀνθρώπου ὀνόματι καὶ τοῦ ζώου καὶ τοῦ λογικοῦ, καθὸ συνεπτυγμένως τε καὶ ἀδιακρίτως ὅλον περιέχει τὸ ἐν τῷ ἀτόμῳ. Ἡ μὲν οὖν πρόθεσις τοῦ διδάσκαλου καὶ ἡ λέξις ἐν τούτῳ τῷ μέρει σαφής ἦν.

LVI.

νς'. Διατί ᾠετο Πλάτων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ τιθέναι: ἰδέας, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον.

Ἐπιστημύνασθαι δὲ δεῖ περὶ τῶν ἰδεῶν ἐν βραχεῖ, ἔτι διχόθεν ἐκεκίνητο Πλάτων τὰς ἰδέας τιθέναι· ἐνθεν μὲν ἐκ τοῦ μέρους τῆς γνώσεως· ἦδει γάρ, ὅπερ καὶ ἀληθές ἐστι, τὰς ἐπιστήμας περὶ τῶν ἀφθάρτων εἶναι καὶ ἀναγκαίων, ἅτε περὶ τῶν καθόλου μόνον ὑπαρχούσας, & εἰσιν ἀφθαρτα· ὁμοίως καὶ τὰς ἀποδείξεις, δι' ὧν αἱ ἐπιστήμαι ἡμῖν παραγίνονται, περὶ τῶν ἀιδίων οὔσας ἐγίνωσκεν· ὡς δὲ καὶ τοὺς ὀρισμούς, οἳ μέσα τῶν ἀποδείξεων γίνονται, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ὑστέρων πάνυ καλῶς ταῦτα 10 λέγεται. Καὶ δεῖ πάντα τὰ κάτω ταῦτα καὶ πρὸς ἡμῖν φθαρτὰ ἑώρα καὶ μερικὰ, ἠναγκάσθη τὰς ἰδέας τιθέναι ἀιδίους οὔσας καὶ ὡσαύτως ἔχουσας αἰεὶ καὶ καθόλου, ὥστ' εἶναι περὶ αὐτῶν τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς ἀποδείξεις καὶ τοὺς ὀρισμούς. Αὕτη δὲ ἡ ἀνάγκη οὐδέν ἐστιν. Συγχωροῦμεν γάρ πάντα ταῦτα, περὶ τῶν ἀιδίων εἶναι καὶ ἀναγκαίων, ἀλλ' οὐ 15 διὰ τοῦτ' ἀνάγκη καὶ κεχωρισμένα τιθέναι κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἀρκεῖ ταῦτα καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν εἶναι τοῦ λόγου κεχωρισμένα. Δεύτερον δέ, πρὸς ταύτην ἠχθη Πλάτων τὴν θέσιν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ σήψεως γινομένων· ἐπειδὴ γάρ ἐν ταῖς τοιαύταις γενέσεσιν οὐχ ὀρώμεν μερικόν τι ποιῶν, δεῖ τιθέναι τὰς ἰδέας, ἐξ ὧν τὰ τούτων εἶδη τῶν πραγ- 20 μάτων ἐντυποῦσθαι μέλλοι τοῖς πράγμασιν. Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτ' ἀναγκάζει· ἀρκεῖ γάρ τὸ καθόλου ποιῶν, ὅπερ ἐστὶν ὁ οὐρανός, μετὰ τοῦ διατιθέναι πῶς τὴν ὕλην, τὰς τούτων γενέσεις ποιεῖν· αἶθλοι δὲ οὔσαι αἱ ἰδέαι, πῶς ἂν δύναιτο τὰ ἐν τῇ ὕλῃ εἶδη προάγειν;

Ἡ δὲ φύσις ἢ ἡ οὐσία οὕτω λαμβανομένη. — Ἀποστήσας 25 τῶν λογικῶν ἐπινοιῶν τὰ τε ἐξ ἀφαιρέσεως καὶ τὰς παρὰ Πλάτωνι ἰδέας, νῦν ὅπως ἂν ἀποδιδόιντο τῇ οὐσίᾳ αἱ ἐπίνοιαι φανεροῖ. Καὶ πρῶτον μὲν δύο τίθησιν αὐτῆς διακρίσεις· δεύτερον, ἀπείργει τιὰ μέρη τῶν διαιρέσεων, οἷς ἀδύνατον τὰς τοιαύτας δίδοσθαι ἐπινοίας· τρίτον, φανεροῖ καὶ συμπεραίνει, τὴν αὐτῷ δοκοῦσαν περὶ τῶν προκειμένων ἀλήθειαν. 30

LVII.

νς'. Ὅπως ἢ φύσις διχῶς δύναται θεωρεῖσθαι. f. 53

Τιθεῖς οὖν τὴν προτέραν τῶν διακρίσεων, ἢ φύσις ἢ ἡ οὐσία, φησὶν, τῷ τοῦ ὄλου τρόπῳ λαμβανομένη, ὡς προσεχῶς συνεπεράνθη, διχῶς δύνα- 35 ται θεωρεῖσθαι· ἐνὶ μὲν τρόπῳ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον αὐτῆς, καὶ τοῦτο φησὶν ἀπολελυμένην εἶναι θεωρίαν αὐτῆς· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ λαμβανομένης οὐκ ἔστιν ἀληθές λέγεσθαι κατ' αὐτῆς εἰ μὴ τὰ προσήκοντα αὐτῇ,

ἢ τοιαύτη ἐστίν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀποδοίῃ τις αὐτῇ, ψευδῆ ποιήσῃ ἀπόδοσιν. Καὶ φανεροὶ τοῦτο παραδείγματι· τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ, ἢ ἀνθρώπῳ, ζῶον ἀρμόττει καὶ λογικόν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐν τῷ ὀρισμῷ αὐτοῦ τίθεται· λευκὸν δὲ καὶ μέλαν καὶ εἴ τι τοιοῦτον συμβεβηκός, μὴ ὄν ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἀνθρωπότητος, οὐχ ἀρμόττει αὐτῷ, ἢ ἀνθρωπός ἐστιν. Καὶ παραδείγματι σαφῆ ποιείται τὸν λόγον· εἴ γὰρ τις ζητοίῃ, φησί, περὶ ταύτης τῆς φύσεως οὕτω θεωρουμένης, πότερον μία ἐστὶν ἢ πλείους, οὐδέτερον αὐτῶν δεῖ συγχωρεῖν διὰ τὸ ψεῦδος εἶναι ἐκάτερον· ἐκάτερον γὰρ ἐστὶν ἔξω τοῦ λόγου καὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ διὰ τοῦθ' ἐκάτερον δύναται ταύτη συμβαίνειν. Καὶ τοῦτ' ἀληθές εἶναι δείκνυσιν· εἰ μὲν γὰρ ἦν, φησί, τὸ πλῆθος ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδέποτ' ἂν ἠδύνατο μία λέγεσθαι, εἰ τὸ ἐν καὶ τὰ πολλὰ ἀντικειμένως ἔχει, καίτοι μία ἐστὶν ὡς ἀληθῶς καθὼς ἐστὶν ἐν Σωκράτει. Εἰ δὲ ἡ ἐνότης ἦν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν ᾧ ἂν εὐρίσκετο ἡ ἀνθρωπότης, ἦν ἂν ἐκεῖ καὶ ἐνότης, καὶ οὕτω μία καὶ ἡ αὐτὴ, ἂν ἀνθρωπότης ἀπλῶς Πέτρου καὶ Παύλου, οὐδ' ἂν ἠδύνατο πολλαπλασιάζεσθαι οὐδαμῇ, οὐδαμῶς· ταῦτα δὲ πάντα ἄτοπὰ εἰσι καὶ ἀδύνατα· οὐκ ἄρα τὸ ἐν ἢ τὸ πλῆθος ἐστὶν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε θάτερον τούτων ἀποδίδοσθαι ταύτη δεῖ, οὔτ' ἄλλο τι τῶν ἔξω τῆς ἐννοίας ὄντων αὐτῆς· ψεῦδος γὰρ τι κάκειθεν ἀκολουθήσει, καθάπερ ἐντεῦθεν.

Ἔτερον δὲ τρόπον ἡ φύσις αὕτη θεωρεῖται, φησὶν, καθὼς ἔχει τὸ εἶναι ἐν τινι, ὅποιον ἂν εἴη τοῦτο, καὶ οὕτω δυνατόν ἐστι λέγεσθαι κατ' αὐτῆς τι κατὰ συμβεβηκός τῷ λόγῳ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶν, οὐ τῷ γε ἑαυτῆς λόγῳ, ὥσπερ φαμέν ἀνθρωπον εἶναι λευκὸν διὰ τὸ τὸν Σωκράτην εἶναι λευκόν, ἐν ᾧ ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκεται, εἰ καὶ μηδαμῶς ἀρμόττει τῷ ἀνθρώπῳ ἢ λευκότης, ἢ ἐστὶν ἀνθρωπος. Ταῦτα δὲ πάντα ἀριστὰ φησὶν ὁ διδάσκαλος. Αὐτίκα ἡ διαίρεσις τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως ἀληθῆς ἐστὶ καὶ ἀναγκασία· τῷ ὄντι γὰρ ἡ φύσις διχῶς δύναται θεωρεῖσθαι· ἓνα μὲν τρόπον, ἀπολελυμένως, καθὼς ἀφαιρεῖ ἀπὸ παντός εἶναι· καὶ αὐτῇ ἡ ἀφαίρεσις οὐκ ἐστὶ κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν θεωρίαν μόνον· πραγματικῶς γὰρ οὐδέποτε ἡ ἀνθρωπότης ἔχει τὸ εἶναι εἰ μὴ ἐν τινι· ἄλλον δὲ τρόπον, καθόσον συγκρίνει τι εἶναι, ὃ πρᾶγματί τε τυγχάνειν καὶ λόγῳ δύναται· ἔργῳ τε γὰρ ἐστὶν ἀληθές τὸ τὴν ἀνθρωπότητα αἰεὶ ἐν τινι εἶναι καὶ διὸ καὶ κατὰ τὸν λόγον· ὃ γὰρ νοῦς οὕτω ταύτης ἀντιλαμβάνεται ὡς ἔχει τὸ εἶναι ἐν τινι.

LVIII.

νη'. Ὅπως διαφέρουσι τὰ ἰδίως συμβεβηκότα τῶν κοινῶν.

Καὶ ὁ δὲ εἰρηκεν ὁ διδάσκαλος, λέγεσθαι τι κατὰ τῆς οὐσίας κατὰ συμβεβηκός τῷ λόγῳ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶν, ἀληθῶς ἅμα καὶ σοφῶς εἰρηκεν·

τὰ γὰρ ἴδια συμβεβηκότα τῶν κοινῶν διαφέρει· προδήλως τῷ τὰ μὲν ἴδια πρῶτως καὶ καθ' αὐτὸ τῷ εἶδει προσήκειν, ἐπομένως δὲ καὶ τῷ ἀτόμῳ, ὡς τὸ γελαστικὸν πρῶτως μὲν καὶ καθ' αὐτὸ τῷ ἀνθρώπῳ προσήκει, δευτέρως δὲ καὶ Σωκράτει. Ἐὰ δὲ κοινὰ τὸ ἀνάπαλιν, πρῶτως μὲν τοῖς ἀτόμοις, ἐπομένως δὲ καὶ τοῖς εἶδεσιν, ὡς ἡ λευκότης καὶ τὰ τοιαῦτα. 5 Καὶ ταῦτα συμβαίνει σφίσι ἐντεῦθεν· ὅτι· τὰ μὲν ἴδια συμβεβηκότα ἐκ τῶν τοῦ εἶδους ἀρχῶν παράγονται· ἐκ γὰρ τῆς ἐνώσεως τοῦ εἶδους πρὸς τὴν ὕλην τὸ ἴδιον ἀναθρώσκει πάσης εὐθύς, καὶ διὰ τοῦτο πρῶτως καὶ καθ' αὐτὸ τῷ εἶδει τὰ τοιαῦτα τῶν συμβεβηκότων ἀνήκουσιν· ἐφόσον δὲ ἀξί τοῦ εἶδους ἀρχαὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀτόμων διαφυλάττονται ὡσπερ εἶπειν 10 ἀποτεθειμέναι, διὰ τοῦτο δευτέρως καὶ τῷ ἀτόμῳ ταῦτα προσήκουσι· τὰ δὲ κοινὰ συμβεβηκότα ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀτόμου δημιουργοῦνται· ἀποτελοῦνται γὰρ διαφόρως ἐκ τῆς διαφορῆς τῶν στοιχείων μίξεως ἐν αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα πρῶτως μὲν τοῖς ἀτόμοις ἀνήκουσιν· ἄτε δὲ τῶν ἀτομουσῶν ἀρχῶν καὶ τοῖς εἶδεσιν ἀδιακρίτως περιεχομένων, καὶ κατὰ 15 τῶν εἰδῶν ἐπομένως ταῦτα κατηγοροῦνται.

Αὕτη δὲ ἡ φύσις διπλοῦν ἔχει τὸ εἶναι. — Νῦν τίθησιν ἐφεξῆς τὴν δευτέραν διαίρεσιν, θάτερον μέρος τῆς διαιρέσεως ἐκείνης ὑποδιαίρων, καὶ φησὶν ὅτι ἡ φύσις αὕτη, ὡς ἔχει τὸ εἶναι ἐν τινι θεωρουμένη, διπλοῦν ἔχει τὸ εἶναι· ἐν μὲν τὸ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, ἕτερον δὲ τὸ ἐν 20 τῇ ψυχῇ· καὶ καθ' ἕκαστον εἶναι ἔπονται τῇ ῥηθείᾳ φύσει συμβεβηκότα διάφορα κατὰ τὴν τοῦ εἶναι διαφορὰν, ὡς μετὰ ταῦτα φανερώτερον ἔσται. Καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς καθ' ἕκαστα κατὰ τὴν τῶν μερικῶν τούτων διαφορὰν ποικίλον ἔχει τὸ εἶναι, καὶ τῇ ψυχῇ τὸ εἶναι διάφορον αὐτῇ πως πρόσεστι κατὰ τὴν τῶν ψυχῶν διαφορὰν· ἀλλ' ὁμοίως οὐδὲν, φησί, τῶν εἶναι τούτων 25 ὀφείλεται τῇ φύσει κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῆς λόγον τὸν ἀπολελυμένον· ψεῦδος γὰρ ἐστὶ | τὸ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὴν οὐσίαν, ἢ τοιαύτη, ἐν τῷ f. 54 μερικῶ τὸ εἶναι ἔχειν οἰεσθαί τε καὶ λέγειν· εἰ γὰρ τὸ ἐν τῷδε τῷ ἀτόμῳ εἶναι προσήκει τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ἀνθρωπός ἐστι, οὐκ ἂν ποτε ἦν ἐν ἄλλῳ παρὰ τόδε τὸ μερικόν· ὡσαύτως, εἰ τὸ μὴ εἶναι ἐν τῷδε τῷ ἀτόμῳ ἤρμοττε 30 τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ἐστὶν ἀνθρωπος, οὐδέποτε ἂν ἦν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα δὲ ψευδῆ εἰσι πάντα καὶ ἀδύνατα· ἀληθὲς δὲ ἐστὶ λέγειν τὸν ἀνθρωπον, καθὸ ἐστὶν ἀνθρωπος, οὐκ ἔχειν τὸ εἶναι ἐν τῷδε τῷ ἀτόμῳ ἢ ἄλλῳ, οὐδ' ἐν τῇ ψυχῇ ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ. Ὅθεν καλῶς ἐκ τῶν εἰρημένων ὡς ἐν βραχεῖ συμπεραίνεται ὡς ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἀπολελυμένως θεωρουμένη ἀφαιρεῖ 35 ἀπὸ παντὸς εἶναι, οὕτω μέντοι γε ὡς μηδενὸς αὐτῶν ἀποκλήρωσιν γίνεσθαι διὰ τὸ δύνασθαι καὶ ἀμφω ταύτῃ συμβαίνειν. Καὶ αὕτη, φησὶν, ἡ φύσις οὕτω θεωρουμένη, ἢ κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγορουμένη, πάντων ἐστίν.

17 Αὕτη δὲ ἡ φύσις: c. IV, 1, p. 164, 3

Œuvres de Georges Scholarios. VI.

LIX.

νθ'. Πότερον ἡ τοῦ γένους κατηγορία κατὰ τοῦ εἶδους ἐστὶ τοῦ ἀνωτέρου κατὰ τοῦ ὑπ' αὐτό.

Ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων τὸ εἰωθὸς ὑπ' ἐνίων ἐν τῇ λογικῇ ζητεῖσθαι ζήτημα λύεται. Ζητεῖται γὰρ ἡ τοῦ γένους κατηγορία κατὰ τοῦ εἶδους πῶς ποτε ἔχει, πότερον ὡς ἡ τοῦ μείζονος κατὰ τοῦ ἐλάττονος, ἢ τοῦ ἴσου κατὰ τοῦ ἴσου. Καὶ δοκεῖ μὲν εἶναι τὸ πρότερον· τὸ γὰρ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου λεγόμενον ζῶον ἢ κατὰ τὸ εἶναι λέγεται μόνον, ὅπερ ἔχει ἐν ἀνθρώπῳ, ἢ κατὰ τὸ εἶναι, ὅπερ ἔχει ἐν ἵππῳ τε καὶ ὄνῳ. Εἰ μὲν οὖν κατὰ τὸν πρότερον τρόπον, οὕτως ὡς ἴσον ἴσου κατηγορεῖται· εἰ δὲ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον λέγοι τις κατηγορεῖσθαι, εἴηται τὸν ἀνθρώπον εἶναι ἵππον, εἰ γε τὸ ζῶον κατὰ τὸ εἶναι, ὃ ποτε ἐν τῷ ἵππῳ ἔχει, τοῦ ἀνθρώπου κατηγοροῖτο· ἀλλὰ τὸ πρότερον ἀδύνατόν ἐστι· τὸ ἄρα δεύτερον ἀληθές ἐστιν. Ἄλλ' εἰς τοῦναντίον ἐστὶν ὁ Πορφύριος. Ἰστέον οὖν, ὡς ἄλλοι ἄλλως ἀποκρίνονται πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα· οἱ μὲν γὰρ φασιν ὅτι τὸ γένος διττῶς δύναται θεωρεῖσθαι, φυσικῶς δηλονότι καὶ λογικῶς· εἰ μὲν δὴ λογικῶς θεωρεῖται, ἐπειδὴν τοῦ εἶδους κατηγορεῖται, ὡς μείζον κατ' ἐλάττονος λέγεται· κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν λόγον, ὃς ἀνίκει τῷ λογικῷ, τεχνίτη δέπου τοῦ λόγου τυγχάνοντι, κατὰ τε ἀνθρώπου καὶ ἵππου καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως λέγεται· εἰ δὲ φυσικῶς θεωροῖτο, τὴν τοῦ ἴσου παράθεσιν ἔχει μᾶλλον, διότι καθ' ἣν ποτε φύσιν κατηγορεῖται τοῦ ἀνθρώπου, οὐ κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ἵππου, ἀλλὰ καθ' ἑτέραν. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων καὶ ἡ τοιαύτη θεωρία τῷ φυσικῷ πρέπει, ὃς ἐστὶ τεχνίτης πραγματικός.

Ἄλλοι λέγουσι καὶ βέλτιον τῶν προτέρων ὡς, εἰ μὴ ἦν ἡ τοῦ γένους κατηγορία κατὰ τοῦ εἶδους, ὡς ἡ τοῦ μείζονος πρὸς τὸ ἔλαττον, ἀνῆρετ' ἂν ἡ τῶν κατηγοριῶν διακρίσις, ἣν εἰσάγει Πορφύριος ἐν τῷ περὶ τῶν πέντε κατηγορικῶν. Ἔδει γὰρ εἶναι πᾶσαν κατηγορίαν ἴσου κατ' ἴσου, εἰ γε καὶ ἡ τοῦ γένους κατὰ τοῦ εἶδους, καὶ ἡ τοῦ εἶδους κατὰ τοῦ ἀτόμου· πρὸς γὰρ τὴν παρούσαν χρεῖαν οὐδὲν ἀλλήλων διεννηνόχασιν· ἴσου κατ' ἴσου ἦν. Τούτου δὲ λόγος ἐστίν, ὅτι ἡ φύσις αὕτη, δηλονότι τὸ ζῶον, κατὰ τὸν διδάσκαλον τοῦτον τίθεται κατὰ τὴν ἀπολελυμένην αὐτοῦ θεωρίαν ὡς ἀφαιροῦν ἀπὸ παντὸς εἶναι, εἴτε τοῦ ἐν ἀνθρώπῳ, εἴτε τοῦ ἐν ἵππῳ, εἴτε ἐν ὄψοῦν τῶν ἄλλων. Καθόσον μέντοι τούτων ὅτιοῦν δύναται προσήκειν αὐτῷ, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ μᾶλλον δοκεῖ εἶναι κατηγορία μείζονος κατ' ἐλάττονος ἢ τοῦ γένους κατὰ τοῦ εἶδους ἢ εἰ κατηγορεῖτο κατὰ τὸ εἶναι, ὅπερ ἔχει ἐν ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εἶδεσιν· καὶ πρὸς ἐκείνην τὴν θέσιν ἠκολούθησε τὸ ἄτοπον, οὐ μέντοι πρὸς ταύτην.

Λύεται δὲ οὕτως ῥαδίως καὶ ἡ εἰς τὸναντίον ἐπιχείρησις· οὐ γὰρ κατηγορεῖται τὸ ζῶον κατὰ τὸ εἶναι, ὅπερ ἔχει ἐν ἀνθρώπῳ μόνον, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶναι, ὅπερ ἔχει ἐν ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ καὶ τοῖς ἄλλοις εἶδεσιν, κατὰ τὴν ἀπολελυμένην μέντοι γε θεωρίαν αὐτοῦ. Εἰ γοῦν καὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ πρὸς τὰ ἄτομα τάξει τοῦτο φησὶν ὁ διδάσκαλος, ἀλλ' ἡ αὐτὴ γένοιτ' ἂν κρίσις καὶ περὶ τῆς τοῦ ζῴου φύσεως ἐν τῇ πρὸς τὰ εἶδη τοῦ ζῴου τάξει, ὡς ἐκ τῶν εἰρημέγων γέγονε δηλον.

Οὐ μέντοι γε δυνατόν λέγεσθαι. — Νῦν ἀφίστησι τὰ δύο μέρη τῶν προεκτεθεισῶν διαιρέσεων ἀπὸ τῆς τῶν ἐπινοιῶν ἀποδόσεως· καὶ πρῶτον μὲν φησιν, ὅτι τῇ φύσει ἢ τῇ οὐσίᾳ καθ' αὐτὴν τε καὶ ἀπο- 10 λελυμένως θεωρουμένη ἀδύνατόν ἐστι τὴν λογικὴν ἐπίνοιαν ἀποδίδοσθαι, καὶ τοῦτο δείκνυσι λόγῳ· ὧ γάρ, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἡ ἐνότης καὶ ἡ κοινότης, οὐκ ἔστι δυνατόν ἀποδίδοσθαι τούτῳ λογικὴν τινα ἐπίνοιαν· ἐκ δὲ τοῦ λόγου τῆς φύσεως οὕτω λαμβανομένης οὐκ ἔστιν ἡ ἐνότης ἢ ἡ κοινότης· οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστι τῇ τοιαύτῃ φύσει λογικὴν 15 τινα ἐπίνοιαν ἀποδίδοσθαι. Ἡ μεῖζων σαφής ἐστιν· ἐκ γάρ τοῦ λόγου τοῦ καθόλου πέφυκε τὸ ἐν εἶναι καθ' ἑαυτὸ καὶ κοινὸν πλείοσιν. Ἡ δὲ ἐλάττων δείκνυται· εἰ γὰρ ἦν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς ἀνθρωπότητος ἢ κοινότης, εὕρισκετ' ἂν ἐν παντὶ ἡ ἀνθρωπότης καὶ ἡ κοινότης ἅμα τῷ αὐτῷ, καὶ ὧ προσῆν ἂν ἀνθρωπότης, τούτῳ καὶ κοινότης ἂν δήπου προσῆν· ἀλλὰ τοῦτο 20 ψεῦδός ἐστι καὶ ἀδύνατον· εὕρισκεται γὰρ ἐν Πέτρῳ ἡ ἀνθρωπότης, ἢ μέντοι κοινότης οὐδαμῶς ἐστὶν ἐν αὐτῷ· πᾶν γὰρ τὸ ἐν αὐτῷ ἄτομόν ἐστιν. Ὡς δὲ καὶ εἴπερ ἡ ἐνότης ἦν ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν ὧπερ ἡ ἀνθρωπότης εὕρισκεται, ἔδει γ' ἂν εὕρισκεσθαι καὶ τὴν ἐνότητα f. 55 ἐν αὐτῷ· τοῦτο δὲ ἐστὶ ψεῦδος· ἡ γὰρ ἀνθρωπότης εὕρισκεται ποτε ἐν Σωκράτει καὶ Πλάτῳ, λόγου χάριν, ἀλλ' ἡ ἐνότης ἐν αὐτοῖς οὐχ εὕρισκεται, τὸ πλῆθος μὲν οὖν.

LX.

ξ'. Ὅπως τὸ καθόλου ἐν ἐστὶν ἐν πολλοῖς.

Ἰστέον γὰρ ὅτι, κατὰ Ἀριστοτέλη ἐν πρώτῳ τῶν ὑστέρων, τὸ καθόλου 30 ἐν ἐστὶν ἐν πολλοῖς καὶ κατὰ πολλῶν· καὶ διότι ἐν ἐστὶ τὸ καθόλου, διὰ τοῦτ' εὐλόγως λέγεται ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ τὴν ἐνότητα εἶναι· καὶ διότι ἐν πολλοῖς ἐστὶ καὶ κατὰ πολλῶν, διὰ τοῦτ' αὐθις ἡ κοινότης ἐστὶν ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ. Λέγεται δὲ ἐν πολλοῖς καὶ κατὰ πολλῶν εἶναι τὸ καθόλου, διότι διχῆ τὸ καθόλου δύναται θεωρεῖσθαι· ὅσον τε πρὸς τὸ εἶναι, 35 καὶ οὕτως ἐν πολλοῖς εἶναι λέγεται· καὶ ὅσον πρὸς τὸ κατηγορεῖσθαι ἢ θεωρεῖσθαι, καὶ οὕτω κατὰ πολλῶν λέγεται, ὡς κατὰ πλείονων κατηγορούμενον.

8 Οὐ μέντοι γε δυνατόν: c. IV, 2, p. 164, 20 30 τὸ καθόλου om S

LXI.

ξα'. Εἰ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ καθόλου ἐστὶ τὸ εἶναι ἐν πολλοῖς καὶ κατὰ πολλῶν· ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ τί διαφέρει δύναμις καὶ ἐπιτηδειότης.

6 Ἐπεὶ δὲ εἰσὶν ἐν τῷ κόσμῳ εἶδη τινα ἐν ἐνί τε ὄντι καὶ καθ' ἑνὸς μόνον λεγόμενα, ὅσον Γαβριήλ, φοῖνιξ, ἥλιος, καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα, καὶ ἐκ τούτων ὁ τοῦ καθόλου λόγος διασαλεύεσθαι δοκεῖ, ὅς ἐστι τὸ ἐν ἐν πολλοῖς εἶναι καὶ κατὰ πολλῶν, δεῖ καὶ περὶ τούτων διὰ βραχέων εἰπεῖν. Ὁ μὲν δὴ τοῦ καθόλου λόγος ὀρθῶς ἐστὶν ἀποδοδομένος αὐτῷ, τὸ εἶναι
10 ἐν πολλοῖς καὶ κατὰ πολλῶν· τὸ δὲ εἶναι τινα εἶδη μοναδικὰ οὐδὲν τι τῷ τοῦ καθόλου λόγῳ προσίσταται· καὶ αὐτῶν γὰρ ἐκάστου τὸ εἶδος καθόλου τί ἐστὶ καθ' αὐτό, εἰ καὶ ἐν μοναδικῇ ὕλῃ προσεῖληπται. Ἐχει γὰρ οὕτω τὸ καθόλου· ἐστὶ μὲν ποτε ἐν πλείοσιν ἐνεργεῖα οὖσιν, ὡς ἄνθρωπος, ἵππος καὶ τὰ τοιάδε· ἐστὶ δὲ ποτε ἐν πολλοῖς καὶ κατὰ πολλῶν
16 οὐκ ἐνεργεῖα, ἀλλὰ τινὶ δυνάμει, τουτέστιν ἐκ διαδοχῆς τινος, ὡς περὶ ὁ φοῖνιξ· ἐστὶ δὲ τι καθόλου ἐν πλείοσι τε ὄντι καὶ κατὰ πλείονων λεγόμενον οὐτ' ἐνεργεῖα οὔτε δυνάμει καὶ εἰς ἐνεργεῖαν ποτε προϊούσῃ, ἵνα μὴ μάτην ᾖ, καὶ οὐθ' ἅμα, οὐτ' ἐκ διαδοχῆς, ἀλλ' ἢ θεωρεῖται μόνον καθ' αὐτό, ἄνευ τῆς πρὸς τὴν ὑποβεβλημένην ὕλην ἐνώσεως, ὡς ἥλιος ἔχει καὶ ἄγγελος·
20 τὸ τε γὰρ τοῦ ἡλίου εἶδος, εἰ καθ' αὐτό θεωροῖτο, οὐκ ἔχει τὸν τοῦ καθόλου λόγον αὐτῷ προσιστάμενον· τὸ ἐφ' αὐτῷ μὲν οὖν δύναται πλείοσιν εἶναι κοινὸν καὶ ὑπὸ πλείονων μεταλαμβάνεσθαι, καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ ἂν πλείονος δραστηριότητος ᾖ· τὸ δὲ μὴ εἶναι ὑπ' αὐτὸ πλείω ἄτομα, ὡς ἂν οὕτως φανερώς ἐν αὐτῷ ὁ τοῦ καθόλου διαφαίνοιτο λόγος, οὐ διὰ τὴν
26 αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἔλλειψιν γίνεται, ἀτε μὴ δυναμένου ὁτλονότι πλείοσιν ὑποκειμένοις μεταλαμβάνεσθαι, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν δεχομένων ἐστὶν ἐνδεΐας·
f. 55^v | οὐ γὰρ ἐστὶν εὐρεῖν τινὶ ὕλην, ἢ γένοιτ' ἂν τοῦ ἡλιακοῦ εἶδους χωριστικῆ, πλὴν τῆς ὑποβεβλημένης καὶ συνούσης αὐτῷ νῦν τῆσδε. Καὶ τοῦτο συμβαίνει, καθὰ καὶ τῷ Φιλοσόφῳ δοκεῖ, διὰ τὸ τὸν ἥλιον ἐξ ὅλης ἅμα τῆς
30 οἰκείας ὕλης συνίστασθαι, φθάνοντος τοῦ εἶδους αὐτοῦ καὶ κατέχοντος ἅμα πᾶσαν τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς δραστηριότητος, ὡς μηδὲν ἂν αὐτῆς ὑπολελειφθαι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ αὐτοῦ εἶδους ὁμοίως. Ταῦτόν δὲ τι πως καὶ περὶ τοῦ ἀγγελικοῦ δεῖ νοεῖν εἶδους. Ἐστὶ μὲν γὰρ τὸ ἐφ' αὐτῷ πλείοσι κοινωνητὸν καὶ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν τοῦ εἶδους τελειότητα
36 πᾶσαν ἐν ἐνί ἀτόμῳ περιλαμβάνεσθαι, οὔτε κοινωνεῖται πλείοσιν, οὔτε κοινωνηθῆναί ποτε δύναται. Καὶ ὅλως οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ καθόλου τὸ πλείοσι κοινωνεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ πλείοσιν εἶναι κοινωνητὸν, τουτέστιν ἐνυπάρχειν αὐτῷ τινα πρὸς τὸ μεταλαμβάνεσθαι ὑπὸ πλείονων ἐπιτηδειότης, ἣν ἐστὶ μὲν ποτε καὶ εἰς ἔργον ἐκβαίνειν. Ἐφ' ὧν δὲ ἀεὶ μόνον
40 ἐπιτηδειότης ἐστίν, ὡς ἐπὶ γε τῶν μοναδικῶν, ἢ μὲν ἐπιτηδειότης αὐτῆ,

ῥοπή τις οὕσα τοῦ εἶδους πρὸς τὴν τοιαύτην μετάληψιν, ποιεῖ τοῦτ' εἶναι καθόλου, καὶ μήποτε εἰς ἐνέργειαν προαχθῆ· οὐ γὰρ τέτακται πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἢ τοιαύτη ἐπιτηδειότης, ῥοπή τις οὕσα τοῦ εἶδους, ὡσπερ ἢ δύνανται, ἧτις ἐκ τοῦ μέρους ἐστὶ τῆς ὕλης. Τὸ δὲ μηδέποτε ὑπὸ πλειόνων μεταλαμβάνεσθαι ποιεῖ τοῦτο μοναδικὸν εἶδος εἶναι καὶ ἄτομον, οὐδ' ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἶδους ἐστὶν ἀπλῶς ἢ τὸ πλείω μέρη ἔχειν, ἢ τὸ ὑπὸ πλειόνων ἀτόμων μεταλαμβάνεσθαι. Ἐκ μὲν γὰρ τοῦ λόγου τοῦ συνεχοῦς ὄλου τὸ τῶν μερῶν πλῆθος ἐστὶν· τῷ δὲ καθόλου ὄλω ἀπόχρη πρὸς τὸν τῆς ὀλότητος λόγον, ἢ πρὸς τὸ γενέσθαι ἄν ποτε καὶ τοιοῦτον ὄλον, εἶπερ ὀλόν τε ἦν, ἐπιτηδειότης, τὸ γε ἐφ' ἑαυτῷ. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ὑπὸ πλειόνων ἀτόμων μεταλαμβάνεσθαι διὰ τινὰ αἰτίαν ἑτέραν συμβαίνει, τελικὴν μᾶλλον καὶ ὕλικὴν ἢ αὐτῷ τῷ εἶδει προσήκουσαν· τελικὴν μὲν, ὅτι τὰ ἄτομα τοῦ τοιοῦδε εἶδους, φθαρτὰ ὄντα, οὐ δύνανται τῆς αἰδιότητος μετέχειν ἢ τῆς διηγεκείας, τὸ γε εἰς αὐτὰ ἦκον, ἢ τοιάδε εἰσι καὶ οὕτως ὑπάρξεως ἔχοντα· καὶ διὰ τοῦτ' ἔχρη ἄτομα πλείω ἐνὶ ὑποβεβλήσθαι εἶδει, ὡς ἂν τῷ ἀδιαλείπω τῆς γενέσεως ἢ τοῦ εἶδους διαμονὴ καὶ συντήρησις περιγίνηται. Καὶ τοῦτο τῷ τοῦ Φιλοσόφου συναδεῖ σκοπῷ ἐν δευτέρῳ τῶν περὶ | ψυχῆς. Ὑλικὴν δὲ αἰτίαν εἶναι φαμέν τοῦ τῶν ἀτόμων πληθυσμοῦ τὸ τὸ τοιοῦτον εἶδος μὴ δύνασθαι ὄλης ἑμοῦ τῆς οἰκείας ὕλης περιδράξασθαι, καθάπερ τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ συμβέβηκεν· ὥστε τὸ τοῦ εἶδους ἐνιαῖον ἐν τοῖς μοναδικοῖς οὐκ ἀσθενείας εἶναι μᾶλλον αὐτοῦ ἢ δυνάμεως ἐν τῷ τῆς ὕλης αὐτοῦ περιδράττεσθαι, καθάπερ εἴρηται πρότερον. Καὶ οὕτως ἐξ ἀπάντων τῶν εἰρημένων σαφές ἐστὶ λόγον εἶναι τοῦ εἶδους καὶ ὄλως τοῦ καθόλου τὸ ἐν πλείοσιν εἶναι καὶ κατὰ πλειόνων λέγεσθαι, τοῦλάχιστον ὅσον εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα ἦκει, εἰ καὶ τὸ τοιοῦτο ζήτημα πολλῶν καὶ ἀκριβεστέρων δέοιτο λόγων ἀπλῶς, οἱ παροῦσαν χρεῖαν ὑπερελαύνουσιν.

Ἐφεξῆς λέγων· Ὡσαύτως δὲ ἀδύνατον ὀρθῶς λέγεσθαι, ἀφίστησι τὴν οὐσίαν, ὡς εἴρηται, τῶν λογικῶν ἐπινοιῶν καὶ κατὰ τὸν ἕτερον τρόπον, καὶ φησὶν ὡς οὐ μόνον καθ' αὐτὴν τε καὶ ἀπολελυμένως θεωρουμένη τῇ οὐσίᾳ ἀδύνατόν ἐστὶ τὴν λογικὴν ἐπίνοιαν ἀποδίδοσθαι, ταῦτόν δ' εἰπεῖν, τὸν τοῦ γένους ἢ τοῦ εἶδους λόγον, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὸ εἶναι, ὅπερ ἐν τοῖς ἀτόμοις ἔχει· καὶ λόγον ἐπάγει τοιόνδε· Οὐ τῷ λόγῳ οὐκ ἔνεστιν ἢ ἐνότης, οὐ δυνατόν ἐστὶ τούτῳ τὴν λογικὴν ἐπίνοιαν ἀποδίδοσθαι· ἀλλ' ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὡς ἐστὶν ἐν τοῖς ἀτόμοις, ἢ ἐνότης οὐκ ἐστὶν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πλῆθος· τῇ ἄρα ἀνθρωπίνῃ φύσει εἴτουν οὐσίᾳ οὐ δεῖ τὴν λογικὴν ἐπίνοιαν ἀποδίδοσθαι. Τίθησι δὲ μόνον τὴν ἐλάττω τοῦ λόγου, λαμβάνει τε ἀντὶ μέσου οὐκ ἄμφω τὰ ἐκ

13 τοιοῦδε: τοιούτου L

28 Ὡσαύτως δὲ ἀδύνατον: c. IV, 2, p. 164, 27

τοῦ λόγου τοῦ καθόλου τυγχάνοντα, τὴν ἐνότητα δηλαδὴ καὶ κοινότητα, καθάπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ λόγῳ, ἀλλὰ θάτερον τούτων μόνον, δηλαδὴ τὴν ἐνότητα· ἢ γὰρ κοινότης ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἀνθρωπίνης ὑγιῶς ἐστὶ φύσεως, ὡς ἐν τοῖς ἀτόμοις ἔχει τὸ εἶναι. Τοῦτο δὲ οὐκ ἀτόπως ὁ διδάσκαλος οὕτω ποιεῖ· ἀρκεῖ γὰρ τῇ ἐνός τινος ἀναίρεσει συνθέτου τὸ θάτερον αὐτοῦ μέρος ἀνῆρησθαι, ὡσπερ ἀρκούν ἐστὶ δεῖξαι καὶ λόγον τινὰ ψευδόμενον, εἰ μία τῶν προτάσεων ψευδῆς οὖσα ἐλέγχεται. Οὕτω τοίνυν κἀνταῦθα, ἐπεὶπερ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ καθόλου ἢ θ' ἐνότης ἢ τε κοινότης ἦν, ἀρκούν ἂν εἴη πρὸς τὸ δεῖξαι τι μὴ εἶναι καθόλου τὸ μὴ εἶναι ἔν, ἢ μὴ εἶναι κοινόν τι, ὡς ἐνταῦθα δέδειχεν ὁ διδάσκαλος μὴ προσήκειν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὡς ἐν τοῖς πολλοῖς ἔχει τὸ εἶναι τὴν ἐνότητα, ὡς τε μηδὲ τὸν τοῦ καθόλου λόγον. Εἴτ' εὐθύς δείκνυσιν | ἐπομένως πῶς ἂν ἀποδίδοιτο τῇ οὐσίᾳ ἢ λογικῇ ἐπίνοια.

LXII.

15 ξβ'. Ὅπως ἀποδίδεται τῇ οὐσίᾳ ἢ λογικῇ ἐπίνοια.

Ἐπειδὴ γάρ, φησὶν, αἱ ἐπίνοιαὶ ταῖς οὐσίαις οὐκ ἀποδίδονται οὔτε θεωρουμένας καθ' αὐτάς καὶ ἀπολελυμένως, οὔτε ὡς ἔχουσιν ἐν τοῖς ἀτόμοις τὸ εἶναι, ὑπόλοιπόν ἐστὶν ἀποδίδοσθαι τὰς τοιαύτας ἐπινοίας αὐταῖς ὡς ἔχουσιν ἐν τῷ νῷ τὸ εἶναι, καὶ φανεροὶ πῶς αὐταῖς οὕτω δυνατὸν ἐστὶ τὰς ἐπινοίας ἀποδίδοσθαι. Αὐτὴ γάρ, φησὶν, ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἔχει ἐν τῷ νῷ τὸ εἶναι ἐκ πάντων τῶν ἀτόμων ἀφηρημένον. Ἄτε οὖν ἐκ πάντων ἀφηρημένη, ἐνοειδῶς ἀναφέρεται πρὸς πάντα τὰ ἄτομα, ἅπερ εἰσὶν ἔξω, καθό ἐστὶν ὁμοιότης ἀπάντων ἐπίσης εἰς τὴν πάντων ἐνάγουσα γνῶσιν, ἢ εἰσὶν ἀνθρώποι, καὶ ἐκ τοῦ τοιαύτην ἀναφορὰν ἔχειν πρὸς πάντα τὰ ἄτομα θεωρεῖ τε ὁ νοῦς ὅπως δύναται προσήκειν πολλοῖς καὶ κατὰ πολλῶν λέγεσθαι, καὶ τὸν λόγον ἀνευρίσκει τοῦ εἶδους, ὅς ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι διαφερόντων ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστὶν, καὶ τοῦτον ἀποδίδωσιν αὐτῷ· καὶ τοῦτο, φησὶν, εἶδος καλεῖσθω· ὡσπερ δὲ περὶ τῆς εἰδοποιῶς φύσεως εἴρηται, οὕτω δεῖ νοεῖν καὶ περὶ τῆς τοῦ γένους φύσεως ἐν τῇ πρὸς τὰ εἶδη τάξει· ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς· καὶ τοῦτο βεβαίως τῇ τοῦ Ἄβερρού ρήσει, λέγοντος νοῦν εἶναι τὸν ἀποδιδόντα τὸ καθόλου τοῖς πράγμασιν.

LXIII.

ξγ'. Ὅπως διαφέρουσιν ἡ πρώτη ἐπίνοια καὶ ἡ δευτέρα.

15 Ἰστέον δὲ ὅτι πρώτη καὶ δευτέρα ἐπίνοια διενηνόχατον τῷ πρώτῃ μὲν ἐπίνοιαν εἶναι, τὸ πρὸς ὃ φέρεται· πρώτως ὁ νοῦς, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ τὸ τί ἐστὶ τοῦ πράγματος, ὡσπερ ἡ ἀνθρωπότης πρώτη ἐστὶν ἐπίνοια τοῦ ἀνθρώπου, διότι οὐσία τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ. Δευτέρα δὲ ἐστὶν ἐπίνοια, τὸ εἰς ὃ δευτέρως ὁ νοῦς φέρεται, δηλονότι τοῦτο δὴ τὸ κατηγορεῖσθαι κατὰ πλειόνων, τῆς προθέσεως ἐνταῦθα ἐπιθήκην τινὰ καὶ τὸ